

Helsingfors/Mariehamn 20.7.2017

Nr 29/17

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
31.5.2017, nris 94 och
96/2017.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 31.5.2017 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om främjande av en utbyggnad av bredbandsnät (nedan landskapslagen),
2. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om Ålands energimyndighet.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Landskapslagen innehåller bestämmelser om samordning av byggprojekt och samnyttjande av nätinfrastuktur för bredbandsnät, energinät, trafiknät och vattennät samt hanterande av information om sådan infrastrukturer. Genom landskapslagen implementeras Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/61/EU om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation (nedan sambyggnadsdirektivet) i landskapslagstiftningen. I landskapslagen om Ålands energimyndighet intas en bestämmelse om energimyndighetens funktion som tvistlösningsmyndighet enligt landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

Med beaktande av landskapslagens tillämpningsområde berör den byggnads- och planväsendet, vägar och kanaler samt farleder för den lokala sjötrafiken och näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7, 21 och 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Ålandsdelegationen noterar att sambyggnadsdirektivet implementerats i riket genom lagen om sambyggnad och samutnyttjande av nätinfrastruktur (FFS 276/2016, nedan rikslagen). Rikslagens tillämpningsområde avviker något från landskapslagens, eftersom rikslagen innehåller bestämmelser om sambyggnad och samutnyttjande av kommunikationsnät, energinät, trafiknät och vattentjänstnät. Med kommunikationsnät avses i rikslagen nät som avses i 3 § 39 punkten i informationssamhällsbalken (FFS 917/2014). Enligt sistnämnda lagrum avses med kommunikationsnät ett system som består av sammankopplade ledningar och av anordningar och som är avsett för överföring eller distribution av meddelanden via ledning, med radiovågor, optiskt eller på något annat elektromagnetiskt sätt. Landskapslagens tillämpningsområde förefaller härvid vara mer begränsat, eftersom i den används termen bredbandsnät istället för kommunikationsnät. Enligt definitionen i landskapslagens 2 § avses med bredbandsnät höghastighetsnät för elektronisk kommunikation vilka kan leverera tjänster för bredbandstillgång i hastigheter på minst 30 megabyte per sekund. Skillnaden kan bero på att behörigheten i fråga om televäsendet tillkommer riket enligt 27 § 40 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelserna i rikslagen som utgör riksbehörighet är direkt tillämpliga i landskapet. Sambyggnadsdirektivet avser i första hand höghastighetsnät.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag tillkommer riket enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Enligt 15 § i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. I landskapslagen föreskrivs om samordning av byggprojekt och samutnyttjande av sådan fysisk infrastruktur som avses i sambyggnadsdirektivet. I landskapslagen definieras nämligen situationer när ett företag är skyldigt att dela nyttjanderätten till existerande fysisk infrastruktur med ett bredbandsföretag och situationer när ett företag ska tillgodose ett bredbandsföretags begäran om sambyggnad av fysisk infrastruktur och sambyggnad av nät. Dessa bestämmelser kan innebära en partiell begränsning av den nyttjanderätt som omfattas av egendomsskyddet för nättaktörer. Ålandsdelegationen konstaterar att motsvarande bestämmelser finns

i rikslagen. Till den del dessa bestämmelser kan beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller övriga bestämmelser i landskapslagen som kan beröra grundrättigheterna såsom stadgandena att få tillgång till samt att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

I motsats till rikslagen omnämns inte i landskapslagen som ett undantag från en nättaktörs skyldighet att överlåta nyttjanderätten till sin fysiska infrastruktur att den allmänna eller nationella säkerheten äventyras. Ej heller anges i landskapslagen att sådan information som kan anses äventyra allmän och nationell säkerhet inte behöver inlämnas till den centrala informationspunkten. Eftersom ärenden hänförande sig till försvarsväsendet och gränsbevakningsväsendet, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet samt beredskap inför undantagsförhållanden enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet, är rikslagens bestämmelser, till den del de gäller de nämnda angelägenheterna, direkt tillämpliga i landskapet.

Landskapslagen innehåller bestämmelser om en tvistlösningsmyndighet med uppgift att i första hand genom medling lösa meningsskiljaktigheter mellan bredbandsföretag och andra företag. Enligt landskapslagarna verkar Ålands energimyndighet som tvistlösningsmyndighet. På motsvarande sätt som bestämmelserna om omprövning i andra landskapslagar bör detta förfarande anses som en del av förvaltningsförfarandet, och därmed ingå i landskapets behörighet. Ålandsdelegationen ser inte hinder för att anförtro energimyndigheten dessa uppgifter, eftersom bestämmelserna inte fråntar medborgarna rätten att i enlighet med grundlagens 21 § 1 mom. på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak prövad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt rikslagen handhar kommunikationsverket motsvarande uppgifter. I landskapslagens 17 § anges att bestämmelser om rättelse och besvär av ett beslut som har fattats med stöd av landskapslagen finns i förvaltningslagen för landskapet Åland samt följer av 25 § i självstyrelselagen. Eftersom Ålands energimyndighet är en landskapsregeringen underlydande myndighet anförs besvär över myndighetens beslut hos Ålands förvaltningsdomstol.

Landskapslagens 3 § 2 mom. berättigar landskapsregeringen att anlita en utomstående tjänsteleverantör för de tjänster som behövs för att ordna verksamheten vid den centrala informationspunkten, om de uppgifter som överförs på tjänsteleverantören är av teknisk och biträdande art. Enligt landskapslagens 5 § 3 mom. kan Ålands energimyndighet i egenskap av tvistlösningsmyndighet anlita sakkunniga för att biträda myndigheten vid avgörande av meningsskiljaktigheter vid tvistlösning. Med anledning härav påpekas att grundlagens 124 §

innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt sist nämnda paragraf kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. De uppgifter landskapslagen avser innefattar inte betydande utövning av offentlig makt. Genom bestämmelserna i landskapslagen och de allmänna förvaltningsbestämmelserna i landskapslagstiftningen uppfylls, enligt Ålandsdelegationens uppfattning, förutsättningarna för i landskapslagen avsedd överföring av förvaltningsuppgifter.

Landskapslagens 4 § 3 mom. och 13 § 3 mom. berättigar landskapsregeringen att i landskapsförordning närmare besluta om i lagrummen specificerade tekniska föreskrifter. Dessa delegeringsbestämmelser kan inte anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter eller utgöra angelägenheter som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Stadgandena uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Enligt landskapslagens 4 § 1 mom. kan landskapsregeringen besluta att avgifter ska tas ut för lämnande av information om planerade arbeten med anknytning till byggande av nät och om väsentliga ändringar i ett projekt. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. i nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter självstyrelselagens 21 § 1 mom. att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag anges i landskapslag. I landskapslagens 4 § 1 mom. har intagits en hänvisning till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet, varför ovan angivna förutsättningar uppfylls.

Bestämmelserna om vite kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har en överenskommelse ingåtts 4.3.2009 mellan Ålandsdelegationen och justitieministeriet. Delegationen konstaterar att justitieministeriet beträffande de här aktuella landskapslagarna meddelat att ministeriet inte avser att inkomma med en i överenskommelsen avsedd bedömning.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om Ålands energimyndighet förutsätter att även landskapslagen träder i kraft.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Mäenpää och Pellonpää.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare